

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Økonomi, bureaukrati og åbne systemer

Madsen, Mogens Ove

Publication date:
2003

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Madsen, M. O. (2003). *Økonomi, bureaukrati og åbne systemer*. Aalborg Universitet. Arbejdsrapport: Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning Nr. 8

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

**Arbejdsrapport fra Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Aalborg Universitet**

**Økonomi, bureaukrati
og åbne systemer**

**Mogens Ove Madsen
ISSN 1396-3603
2003:8**

Mogens Ove Madsen

Økonomi, bureaukrati og åbne systemer

*ISSN: 1396-3503
2003:8*

© *forfatteren*

*Aalborg Universitet
Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Fibigerstræde 1, 9220 Aalborg, .
Tlf.: 9635 8200
e-mail: institut2@socsci.auc.dk*

*Print: UNI.Print
Aalborg 2003*

Økonomi, bureaukrati og åbne systemer

af Mogens Ove Madsen

1. Indledning

Med mellemrum støder man på påstanden, at den økonomiske videnskab forekommer stadig mere adskilt fra virkeligheden. At denne påstand ikke bare er grebet ud af den blå luft og bør analyseres nærmere er udgangspunkt for undersøgelsen i denne artikel.

I 2000 vakte en gruppe franske økonomistuderende således opmærksomhed ved at udsende en protest mod ”ukontrolleret brug” af matematik i økonomi som et mål i sig selv og den heraf afledte autisme. Hertil kom en kritik af den repressive dominans af neoklassisk økonomi og en dogmatisk undervisningsform, som ikke tillader kritisk selvrefleksion.

Til gengæld advokerede de studerende for at lægge mere vægt på henholdsvis empiriske og økonomiske realiteter, et bredere videnskabssyn og pluralisme. Endelig opfordrede disse kritikere underviserne til at gennemføre en reform, som skal redde den økonomiske videnskab fra autisme og sin socialt ansvarsløse arbejdsfacon.

I 2001 udsendte 27 Ph.D. studerende fra Cambridge/UK en appel om at fremme debatten om mainstream økonomis undervisnings- og forskningspraksis. Dette udmøntede sig i 2 hovedønsker, nemlig at alle, der udøver faget bør kende styrker og svagheder i mainstream-tilgangen og at konkurrerende tilgange til forståelse af økonomiske fænomener skal gøres til genstand for den samme kritiske debat. Det er de Ph.D. studerendes opfattelse, at en del viden går tabt, når der ikke redegøres for doktrinernes oprindelse, ligesom viden om tilgangens applikationsmuligheder og konkurrerende, heterodokse teorier underbetones. Ligeledes er det opfattelsen, at den ukritiske anvendelse af mainstream-metoder gør det svært for økonomi at gøre sig gældende med politikanbefalinger.

Kritikken fra de studerende er således ret omfattende, idet den både angriber

- 1) tænkemåden i den neoklassiske økonomis substans, dens autisme, omfattende brug af matematik og vanskeligheder med politikanbefalinger på den ene side, og samtidig udtrykker ønsker om
- 2) kritisk selvrefleksion, realisme, pluralisme og introduktion af alternativer til den neoklassiske økonomi.

Kritikken er dog ikke enestående – forud for denne aktuelle kritik ligger der flere år gamle undersøgelser omkring indsocialisering i økonomifaget, som rummer en række af de samme kritikpunkter (se bilag 1). Denne indgangsvinkel er en god målestok for fagets tilstand.

Dybest set indebærer denne kritik, hvor det frygtes, at :”graduate programs may be turning out a generation with too many idiots savants, skilled in technique but innocent of real economic issues”, at kravene til fagets selvrefleksion klart er stigende.

En række økonomer har dog allerede inden den nyeste kritik fra de studerende gjort opmærksom på behovet for mere selvkritik i økonomifaget.

Henderson (1996) udtrykker behovet for en skærpet faglig selvbevidsthed på følgende måde:”The history of economics has tended towards internal history, concentrating on the economics ideas and relegating the life and times of the economist and the contemporary institutions to the background. Yet economics is fundamentally social, so the social construction of economic knowledge must be a central concern..... Moreover, there is a tendency to ignore “time” while constructing the history of economics. By ignoring time, I mean we see the ideas of economists in their final form instead of trying to understand how those ideas were developed over time”.

Fourcade-Gourinchas (2003) beskriver også den process, der er i gang – endog med en overraskende udgang for et andet fagområde i økonomi:”First dominated by historians of economics, this field of research (the study of economics) is now being surreptitiously colonized by sociologists. This recent transformation has both expanded the domain of empirical investigation and brought new questions to bear on the study of economics. More importantly, perhaps, it has also shown that the sociology of economics has a distinctive role to play within economic sociology – first and foremost as a source of insight into the formation (and transformation) of economic cultures and ideologies”.

Men de nyeste tendenser inden for studiet af økonomi som videnskab kan måske bedst sammenfattes med Wade Hands (2002) ord:”During the last twenty years the sociology of scientific knowledge (SSK) has emerged as an influential new approach to the study of science.... According to SSK, science is practised in a social context, the products of scientific activity are the results of a social process, and scientific knowledge is socially constructed.”

Ud over den fremherskende neoklassiske økonomi, som kritiseres af de studerende kan de konkurrerende skoler, som efterlyses i form af heterodoks økonomisk teori karakteriseres på følgende måde:”The term heterodox qualifies those who systematically oppose a set of doctrines currently held to be true and in some sense fundamental by majority or dominant opinion...

...Heterodox economists are united in persistently rejecting this Arguing that for formalistic methods are often inappropriate for social theorising...

... the heterodox rejection of the mainstream position, in the end, presupposes an ontological assessment, whether or not the latter is recognised and acknowledged” (Lawson, s. 165)

Og videre:”The social world seems to be a highly internally related (emergent) totality. My suggestion is merely that the various heterodox projects can be seen as approaching the

same totality from different perspectives, each with their own set of questions, immediate motivating interests, emphases, and so forth, and each achieving results warranting of synthesis with all others". (Lawson, s. 183)

De mest velorganiserede heterogene økonomiretninger er Behavioral Economics, Ecological Economics, Feminist Economics, Institutional and Evolutionary Economics, Marxist and Radical Economics, Post Keynesian Economics, Social Economics og Socio Economics. Ind i mellem vil man støde på Sraffaianisk økonomi, men i denne sammenhæng er det inkluderet Post Keynesiansk økonomi. Ligledes vil man som en heterodoks økonomisk retning støde på Austrian Economics, men den optræder ikke som organisation hos paraplyorganisationen Heterodox Economics Association.

På baggrund af den rejste kritik i ovenstående punkt 1) angående tænkemåden og punkt 2) angående alternativer er det hensigten at sætte fokus på neoklassisk og heterodoks økonomi ud fra henholdsvis en ontologisk og en videnskabssociologisk vinkel, dvs.:

- a. Måden, der teoretiseres på i de to økonomiretninger, hvilket primært handler om teoretisering i henholdsvis lukkede og åbne systemer, og:
- b. Måden på hvilken de samme økonomiretninger fungerer som videnskabelige samfund

Det første afsnit bliver derfor et forsøg på at placere henholdsvis neoklassisk og heterodoks økonomi ift teoretisering i lukkede og åbne systemer. Derefter gives en karakteristik af henholdsvis neoklassisk og heterodoks økonomi ud fra en videnskabssociologisk synsvinkel. Erkendelserne i disse afsnit bruges til en kort introduktion til den indbyrdes udvikling mellem de to økonomiretninger med særlig fokus på evnen til handlingsansvisning.

2. Om teoretisering i lukkede og åbne systemer

Hvor relevant det end kunne være, har den økonomiske videnskab i efterkrigstiden ikke placeret diskussioner om grundlagsproblemer særligt centralt. Der har ligefrem været talt om en udbredt tilbøjelighed til metodofobi.

Først efter Mark Blaug's bog fra 1980 "The Methodology of Economics: How Economists Explain" er der for alvor kommet gang i de videnskabsteoretiske drøftelser indenfor økonomi. I de senere år har økonomiens videnskabsteori udskilt sig som en særskilt disciplin og er blevet optaget som en del af curriculum på økonomiuddannelserne.

Den neoklassiske økonomis metodologi blev præciseret af Milton Friedman i 1953 i et ret berømt essay med titlen "The Methodology of Positive Economics" – et af de få videnskabsteoretiske papirer, der beskrev grundlaget for at drive økonomisk videnskab i den mest metodofobiske periode.

Friedman gør sig til talsmand for den udgave af den logiske positivisme, som benævnes instrumentalisme. Dette indebærer, at teoriers anvendelighed alene vurderes ud fra deres evne til at lave præcise forudsigelser. Inspirationen fra naturvidenskab og især fysik er umiskendelig og har den hypotetisk-deduktive forklaringsmodel til fælles.

Ud fra enkle empiriske regulariteter eller overordnede lovmæssigheder deduceres observerbare hændelser. Herefter kan disse testes empirisk og hvis de forudsagte konsekvenser registreres er teorien verificeret. I Friedman's udgave lægges der dog så meget vægt på forudsigelse, at teorierne betragtes som instrumenter, der sagtens kan være ret urealistiske i deres forudsætninger og indhold.

Nogle af de mest velkendte lovmæssigheder i neoklassisk økonomi er f.eks. at virksomheder profitmaksimerer, at forbrugere nyttemaksimerer og at stigende pris på en vare vil føre til fald i den efterspurgte mængde.

En variant af sidstnævnte er den neoklassiske "lov om arbejdskraftefterspørgsel", hvor den efterspurgte mængde af arbejdskraft er omvendt proportional med reallønnen. Denne sammenhæng, at en stigende realløn fører til fald i efterspørgslen efter arbejdskraft bygger på fire antagelser, der er kendt som Marshall-Hicks (M-H) betingelserne.

M-H betingelserne betyder eksempelvis, at det fastslås, at efterspørgslen efter arbejdskraft er meget påvirkelig af lønændringer, jo lettere arbejdskraft kan erstattes med maskiner eller jo større lønandelen i en given produktionsgren er.

Marshall-Hicks betingelserne er, som det hedder, med til at lukke teorisystemet på en sådan måde, at der bestemmes en konstant relation mellem arbejdskraftefterspørgsel og realløn. Lukke-mekanismerne kan inddeles i flere kategorier jf. Fleetwood (2002), henholdsvis:

1. De indre lukkebetingelser. Det antages f.eks. at agenterne i systemet altid responderer på den samme forudsigelige måde via den rationelle nytte- eller profitmaksimerende agent. Der arbejdes med en allesteds nærværende substitution mellem arbejdskraft og kapital
2. De ydre lukkebetingelser. Denne betingelse sikrer, at teorisystemet er isoleret fra ekstern indflydelse. Eksempelvis, at der eksisterer en hurtig tilpasningsevne i systemet eller at producenter kan lægge lønstigninger ind som prisstigninger på de færdige produkter osv.
3. Aggregeringsbetingelsen. Uanset aggregeringsniveau forventes den samme respons i systemet.
4. Reduktionsbetingelsen. Der arbejdes med antagelser og relationer, som gør brug af matematik muligt. De relevante funktioner skal være velformede med henblik på at undgå uløselige problemer

Anvendelse af den velkendte ceteris-paribus klausul ved ræsonnementer i teorisystemet er ligeledes en velkendt måde, at "fastfryse" store dele af både modellen og dermed inddirekte virkeligheden på. Neoklassisk økonomi opererer således i et lukket system, som har følgende karakteristika inspireret af Sheila Dow (2002):

- 1a. Alle variable kan identificeres
- 2a. Teorisystemets grænser kan identificeres, således at det er klart, hvad der er eksogene og endogene variable
- 3a. Kun de specificerede eksogene variable kan påvirke systemet og det sker på en kendt måde
- 4a. Relationerne mellem de variable er enten kendte eller tilfældige
- 5a. De enkelte komponenter er til at adskille (uafhængige og atomistiske) og er konstante
- 6a. Relationernes struktur er kendt

Med denne måde at ræsonnere i et lukket system er det klart, at der lægges en række restriktioner på det teoretiske arbejde. Lukke-mekanismerne kan således sagtens i sit indhold være urealistiske, men vælges til fordel for mere komplicerede virkelighedsantagelser, som gør det umuligt at lukke modellen og dermed løse den opgave, der er stillet.

Ønsket om primært at kunne lukke systemet og finde entydige løsninger i form af forudsigelser svækker mulighederne for at etablere gode forklaringer. Det er problematisk at hævde, som instrumentalisterne, at forklaring blot er forudsigelse skrevet bagfra – den såkaldte symmetritese. Ofte er relevante kausale mekanismer slet ikke inddraget i de relativt simple regulariteter eller lovmæssigheder, som indgår i den hypotetisk deduktive metode. Og de kan ikke efterfølgende bringes ind i den lukkede teoretiske model.

Dybest set kan der dog med held laves gode forudsigelser, som bygger på falske forudsætninger eller ganske abstrakte forudsætninger, som den neoklassiske økonomiske teori bygger på. Men det er som sagt ikke holdbart i forhold til at etablere forklaringer.

Ønsket om at få fastlagt rimeligt simple, men i princippet eviggyldige regulariteter bliver yderligere besværliggjort af, hvilke grundantagelser, der anlægges omkring den reale økonomi. Antages det synspunkt, at den aktuelle økonomi er et komplekst system i udvikling og ikke et stationært system vil det give afgørende problemer for et lukket systems analyse. En problematik, der også er kendt inden for naturvidenskab:

”In complex systems, both the definition of entities and of the interactions among them can be modified by evolution. Not only each state of the system but also the very definition of the system as modeled is generally unstable, or at least metastable” ifølge Prigogine og Stengers (1984).

Foranderlighed kan skabe problemer for det tidligere præsenterede program for teoretisering i et lukket system. Et komplekst, evolutionært samfundssystem giver usikkerhed omkring de empiriske regulariteters entydige bestemmelse, som ellers foreskrives i den logiske positivisme.

At lede efter regulariteter i en kompleks verden er vanskelig, men søgningen kan, som allerede beskrevet, forenkles ved hjælp af teoretisering i en lukket model. Dermed afgrænses antallet af variable og deres indbyrdes relationer – en slags teoretisk eksperimentalzone. Antallet af valgte eksogene variable afgør, hvad der får indflydelse på en bestemt begivenhed: Hvis A, så B! Denne søgen efter kausale lovmæssigheder bygger på en implicit ontologisk antagelse om en konstant forbindelse mellem en diskret række af begivenheder.

En mere dristig ontologi vil også hefte sig ved situationen: Hvis A, så ikke B! Det vil sige alle de fejlslagne forsøg på at finde stabile empiriske sammenhænge. Erkendes denne problematik giver det et helt andet forhold mellem den viden vi forsøger at etablere omkring verden jf. Bhaskar (1975):

”According to this view (transcendental realism) both knowledge and the world are structured, both are differentiated and changing; the latter exists independently of the former (though not our knowledge of this fact); and experiences and the things and causal laws to which it affords us access are normally out of phase with one another”.

Bhaskar foretager sammenlignet med den logiske positivisme en ontologisk en skelnen mellem

1. De generative mekanismer og strukturer og de begivenheder de skaber og
2. Mønstret af begivenheder og erfaringer

Verden ansues således som havende flere lag, hvor den logiske positivisme kun opererer med ét.

I den transcendentale realisme eller som den senere benævnes kritiske realisme er der 3 lag. Der skelnes mellem et "realt", "aktuelt" og "empirisk" domæne, hvor førstnævnte er langt det mest omfattende. Eller sagt med andre ord, det afhænger dog af, hvor gode vi er til at gennemskue de generative mekanismer og strukturer.

Jagten på disse mekanismer betyder derfor, at man ikke alene kan fæste lid til empiriske generalisationer, som lovmæssighedslignende udsagn. Accepteres Bhaskars langt mere komplekse opfattelse af de lag, verden kan inddeles i betyder det, at det primære formål med videnskab bliver at skabe forklaringer. Verden er et åbent system og studiet af verden er nødt til at foregå som en åben proces.

Et åbent system kan ifølge Dow (2002) have følgende specifikation:

- 1b. I et komplekst system er det ikke nødvendigvis muligt at identificere alle variable
- 2b. Systemets grænser er ikke fuldstændig klare og kan ændre sig; derfor er der intet fast forhold mellem eksogene og endogene variable
- 3b. Der kan være vigtige, men oversete variable, hvis indvirkning på systemet er usikker
- 4b. Der er ikke perfekt viden om relationerne mellem de variable; relationerne kan skifte f.eks. med baggrund i menneskelig kreativitet
- 5b. Der kan være indbyrdes relationer mellem agenter i systemet og disse kan skifte f.eks. pga uddannelse
- 6b. Forbindelser mellem strukturer er ikke perfekte

Det er klart at et sådant åbent system har vidtrækkende konsekvenser både for analyse af det økonomiske system, men også for formulering af økonomisk politik.

For det første er det allerede gjort klart, at videnskabens primære mål i givet fald flyttes fra at skabe forudsigelser til at give forklaringer. Dette indebærer, at traditionelle statistiske metoder ikke kan stå alene, men f.eks. erstattes af en kombination af kvantitative og kvalitative metoder.

For det andet betyder det, at det teoretiske arbejde i høj grad består i at søge underliggende mekanismer bag de umiddelbart registrerbare empiriske begivenheder.

En konsekvens heraf er, at den neoklassiske økonomis brug af repræsentative agenter, optimering, ligevægtsmodeller og logisk tid ikke er anvendeligt i et åbent system. J. M. Keynes arbejder i 30'erne på at formulere en monetær produktionsteori er eksempelvis et forsøg på at bryde ud af den neoklassiske økonomis lukkede tænkesystem og et ønske om at introducere historisk tid i den økonomiske analyse. Alene indførelsen af fundamental usikkerhed omkring investeringsfunktionen og "tilbøjelighederne" til at forbruge eller holde likviditet er eksempler på 4b: at det er vanskeligt, men virkelighedsnært, entydigt at bestemme alle relationer.

Keynes stiller sig det grundlæggende mål at bestemme den samfundsmæssige indkomst og beskæftigelse. Herefter etableres nogle foreløbige antagelser eller hvad man kunne kalde teoretiske byggesten om arbejdskraft og løn, forbrug, investeringer samt penge og kredit. Det interessante analytiske arbejde består herefter for Keynes i, hvorledes der flyttes rundt på antagelserne og hvilke konsekvenser det får for bestemmelsen af indkomst og beskæftigelse. Eller for at blive i billedet med byggesten, hvorledes der kan flyttes rundt på væggene, som i et japansk hus. Et andet billedligt udtryk er skabt af Shackle, nemlig at Keynes teorisystem lignes ved et kaleidoskop, som hele tiden danner nye billeder, når der drejes på apparaturet.

Sammenfattende sker et skifte i det grundlæggende videnskabssyn ved at bevæge sig fra det lukkede til det åbne system. Det er ikke længere muligt at bevise nogle lovmæssigheder, der kan udelukkende blive tale om forsøg på overtalelse omkring nogle mulige sammenhænge. Absolut viden er ikke mulig at producere. Det åbne system leder til den erkendelse, at økonomi er en kompleks, menneskeskabt størrelse, hvor usikkerhed og mangelfuld viden indebærer, at råd omkring den økonomiske politik altid må være forbundet med stor forsigtighed. Samtidig efterlader det politikere i en mere realistisk situation, nemlig med krav om større årvågenhed og dermed at være indstillet på uforudsete overraskelser.

3. Økonomi som opdelt bureaukrati eller polycentrisk oligarki

Til en nærmere forståelse af den økonomiske videnskab som social konstruktion er videnskabs-sociologi, som beskrevet i indledningen vigtig, idet den sammen med den økonomiske teoris historie indtager en central placering i arbejdet med både den økonomiske videnskabs selvforståelse og muligheden for at begribe den neoklassiske teoris begrænsede evner til at give politikanbefalinger.

Ikke mindst T. Kuhns paradigmatheori, som første gang blev fremsat i 1962 og siden hen i 1970 konceptuelt er blevet strammet op har bidraget til forståelsen af, at videnskab er andet end blot og bar begrebsgymnastik. Tænkearbejdet formes og udvikles i et videnskabeligt samfund. Ikke mindst i fremstillingen af videnskaber i krise, i problemer med kommunikation og ved videnskabelige revolutioner bliver det af Kuhn gjort klart, at både sociologiske og psykologiske mekanismer spiller en stor rolle i det videnskabelige arbejde.

I den post-Kuhnianske æra er der blevet lavet adskillige case-studier inden for mange videnskabsretninger (eksempelvis mikrosociologiske studier af forskellige forskergrupper og deres indbyrdes relationer f.eks. K. Knorr-Cetina (1982) eller Latour og Woolgar (1986), men kun få forsøg på at drage sammenligninger mellem disse mhp at klarlægge de mange nuancer der kan være fra videnskabsgren til videnskabsgren. En lang række tilgange med sociale og kulturelle studier af videnskab er endvidere foregået under samlebegrebet "social konstruktivisme". I den makroanalytiske tilgang i videnskabssociologien benævnt det stærke program behandles de sociale relationer som eksogent givne og videnskabens indhold og vurderinger som endogene variable.

Et mere moderat, men afgørende gennembrud i arbejdet med at skabe en syntese af bl.a. de mange case-studier er R. Whitleys (1984(2000)) teori om videnskab som social organisation. Videnskab skal ifølge Whitley betragtes som en selvstyrende anseelsesorganisation, hvor vidensudvikling er præget af konkurrence: "Reputations are won by persuading the relevant audience of the importance of one's work and so affecting their own priorities and procedures. Having a high reputation implies an ability to have your own views and ideas accepted as important so that others follow your direction. It also implies an ability to affect the allocation of research resources and, indirectly, jobs in work organizations where reputations control facilities" (p. 26)

Den organisatoriske struktur af videnskab kan i Whitley terminologi opdeles på 2 dimensioner med hver 2 aspekter:

- 1) Grad af gensidig afhængighed, der består af:
 - a) Funktionel afhængighed, hvilket indebærer, at en forsker er afhængig af at bruge kollegers resultater for at kunne anses for at være kompetent og skabe nyttige forskningsresultater.

b) Strategisk afhængighed, der drejer sig om forskernes behov for at overbevise kolleger mhp at få anerkendelse.

2) Grad af opgaveusikkerhed, der består af:

- a) Teknisk opgaveusikkerhed, der drejer sig om i hvilket omfang empiriske arbejdsteknikker er forstået og producerer pålidelige resultater. Ved høj usikkerhed er det uklart hvilken metode, der bliver brugt og hvornår den er succesfuld
- b) Strategisk opgaveusikkerhed angår usikkerhed omkring teoretiske eller intellektuelle prioriteter, forskningsfeltets signifikans og foretrukne løsningsmuligheder samt den anerkendelsesmæssige "pay-off" og relevans for kollektive, intellektuelle mål.

Typeinddeling på de 2 dimensioner, som særligt karakteriserer samfundsvidenskab og har økonomi i sin kontekst, har et overordnet udgangspunkt med lav funktionel afhængighed og høj teknisk opgaveusikkerhed:

DE 2 DIMENSIONER	<u>AFHÆNGIGHED</u>	Lav funktionel afhængighed og Lav strategisk afhængighed	Lav funktionel Afhængighed og høj strategisk afhængighed
<u>OPGAVEUSIKKERHED</u>			
Høj teknisk opgaveusikkerhed	Høj strategisk Opgaveusikkerhed	a) Fragmenteret adhokrati der producerer diffus, diskutabel viden om commonsense emner f.eks. management studier, Britisk sociologi, politologi, litterære studier, post-1960 amerikansk økologi	b) Polycentrisk oligarki der producerer diffuse, lokal koordineret viden f.eks. Tysk psykologi før 1933, britisk socialantropologi, Tysk filosofi og kontinentaleuropæisk økologi
Høj teknisk opgaveusikkerhed	Lav strategisk Opgaveusikkerhed	c) Ustabil	d) Opdelt bureaukrati der både producerer analytisk, specific viden og tvetydig empirisk viden dvs. angelsaksisk økonomi

Diagram 1: Uddrag fra Whitley (2000) s. 158

Neoklassisk økonomi som videnskab er i denne sammenhæng ifølge Whitley speciel derved, at der eksisterer en høj grad af gensidig afhængighed mellem forskerne og derfor stor konkurrence om anseelse. Dette indebærer ifølge Whitley stærkt forbundne forskerskoler (s. 91), der forfølger bestemte mål med separate procedurer. Der er høj grad af koordination inden for skolerne, men kun lidt imellem dem. Der er stærk konkurrence om at dominere forskningsfeltet.

Neoklassisk økonomi rummer endvidere en særpræget kombination af høj teknisk opgaveusikkerhed og lav strategisk opgaveusikkerhed. Dette betyder, at der er begrænset teknisk kontrol med empiriske resultater, som kan være ustabile og svære at fortolke. Til gengæld er de teoretiske mål og problemområder for den videnskabelige aktivitet ret stabile og velstrukturerede.

Denne særlige karakteristik af neoklassisk økonomi sammenfatter Whitley (s. 160) i begrebet "opdelt bureaukrati": "Here standardization of training programmes and skills in the central core enable the reputational élite to control research strategies og problem selection, but the lack of technical control over empirical phenomena – which is the basis of legitimacy claims in the wider social structure – threatens this theoretical coherence and closure. Theoretical elaboration becomes more prestigious than empirical exploration and "application" of the dominant analytical skills and concepts to empirical objects is partitioned off into sub-fields in a way which does not threaten the prevailing framework and standardized skills. Knowledge in the central core is highly specific and analytical but becomes more ambiguous and empirically oriented in the peripheral "applied" areas".

Ifølge Whitley er neoklassisk økonomi som videnskab ganske særpræget: "No other field in the social sciences and humanities comes close to economics in its combination of theoretical uniformity and technical uncertainty" (s. 186). Og identifikationen lyder som følger: "Many, if not most, of the features of partitioned bureaucracies are found in post-1870 Anglo-Saxon economics. A number of observers have commented upon the disjunction between theoretical analysis and empirical research, on the difficulties of arriving at shared interpretations of task outcomes in empirical studies, and the lack of reliable, visible, and stable results in empirical work in economics" (s. 183).

Den lave strategiske opgaveusikkerhed bliver fastholdt ved hjælp af uddannelsessystemet, som tidligere angivet af de studerende samt ved at insistere på anerkendelse af teoretisk arbejde: "The major division of economics, then, is between the theoretical, analytical core which dominates training programmes, the communication system and academic reputations, posts and honours, and the applied periphery of problem fields which take their methods and concepts from the core but do not contribute to its modification or improvement" (s. 185). Ifølge Deane (1983) er det således også ledende teoretikers opfattelse, at fremskridt i den økonomiske videnskab udelukkende finder sted i den teoretiske kerne og spørgsmål om empirisk validitet rejses slet ikke på teoretisk plan – dette

sker udelukkende i den perifere del af den økonomiske videnskab kaldet ”applied economics”. Det opdelt bureaukrati opretholder således kun stabilitet så længe det centrale begrebsapparat friholdes fra den usikkerhed som empiriske analyseresultater i givet fald kunne give. Og dog opretholdes der som tidligere nævnt organisatorisk kontrol med det empiriske arbejde ved hjælp af anerkendelsessystemet, som ensidigt er rettet mod det teoretiske arbejde.

Den kraftige adskillelse mellem det teoretiske kerneområde og de perifere underområder gør det vanskeligt at karakterisere hele det økonomiske videnskabsfelt. Der kan sagtens være variationer i periferiområdet mellem normer og standarder f.eks. mellem industriøkonomi, velfærdsøkonomi og arbejdsmarkedsøkonomi osv. Dette begrænser i sig selv mulighederne for at integrere resultaterne i den teoretiske kerne.

Whitley henter inspiration fra Kuhn’s beskrivelse af naturvidenskaben til at karakterisere måden, hvorpå den grundlæggende viden viderefremmes i lærebøger: som en dogmatisk indføring i en indiskutabel og veletableret videnskab. Økonomi har siden den marginalistiske revolution:”...enabled the the field to be presented to recruits in a systematic, closed manner which encouraged values of coherence, simplicity, and formalism over those of accuracy, applicability, and empirical relevance” og iøvrigt om lærebøgerne:”...economic textbooks present the field as fixed body of doctrines and “laws” and often give students a number of highly abstract and general “problems” to work through as a means of developing competence. A degree in economics thus implies a capacity to solve artificial analytical problems and not an ability to understand everyday events and phenomena in the economy”.

Whitley identificerer en række samfundsvidenskaber med andre karakteristika end neoklassisk økonomi. Eksempelvis begrebet ”fragmenteret adhokrati”, der sammenfatter hovedegenskaberne ved erhvervsøkonomi og empirisk sociologi. Her er der ikke nogen høj grad af gensidig afhængighed mellem forskerne og der er høj grad af teoretisk og empirisk opgaveusikkerhed. En alternativ kategori rummes i begrebet ”polycentrisk oligarki” hvor der til gengæld er høj grad af gensidig afhængighed mellem forskerne, men også høj teoretisk og empirisk opgaveusikkerhed. Whitley mener at kunne indfange f.eks. tysk filosofi og klassisk sociologi med denne kategori.

Af disse to øvrige kategorier forekommer polycentrisk oligarki som den relevante karakteristik af heterodoks økonomi. Til forskel fra fragmenteret adhokrati, men i stil med opdelt bureaukrati er der også i heterodoks økonomi en høj grad af strategisk afhængighed. Modsat er det ikke muligt at indordne heterodoks økonomi med sin mange-facetterede teoriudvikling som en underafdeling i et opdelt bureaukrati.

Ifølge Whitley (2000) er den teoretiske opgaveusikkerhed som nævnt større i det polycentriske oligarki end i det opdelt bureaukrati, hvilket indebærer større usikkerhed omkring resultater, deres fortolkning og vigtighed og videre:”The relatively low degree of skill standardization and formalization of the symbol system for communicating results

means that research conducted in different centres cannot be compared and evaluated simply through the formal communication system". (Whitley, s. 177)

Netop på grund af resultatusikkerhed og pågående diskussioner heraf hævder Whitley:" ... these fields often manifest sectarian conflicts and become vertically differentiated by methodological and strategic preferences". (s. 178) og videre om mulighederne for at dominere hele området:"Such domination, though, is restricted by communication problems and the plurality of employment organizations in these sorts of sciences so that no single group can determine the goals and procedures of all scientists in the discipline" (s 179)

På trods af intense og brede debatter som følge af høj strategisk afhængighed er der I den heterodokse tradition et latent behov for gensidig teoretisk afklaring:"The need to integrate results around common intellectual goals within each school and to demonstrate their general importance mean that theoretical co-ordination is accorded a greater value in these fields than in fragmented adhocracies" (s. 180).

Konkluderende må den neoklassiske økonomi trods sit særpræg betragtes som ganske veletableret i videnskabssociologisk forstand – til gengæld synes heterodoks økonomi i denne sammenhæng at stå noget svagere.

På baggrund af de sidste to afsnit kan vi nu sammenfatte et heuristisk skema til en tentativ sammenligning af neoklassisk og heterodoks teori:

Kortfattet sammenligning af neoklassisk og heterodoks økonomi

Neoklassisk økonomi	Heterodoks økonomi
Opdelt bureaukrati	Polycentrisk oligarki
Instrumentalisme som videnskabsideal (forudsigelse)	Realisme som videnskabsideal (forklaring)
Matematik og computer science som komplementær videnskab	Antropologi og sociologi som komplementær videnskab
Modeller vigtige i videnskabeligt arbejde	Den virkelige verden vigtig i videnskabeligt arb.
Logisk tid	Historisk tid
Udgangspunkt i Homo Oeconomicus	Udgangspunkt i Homo Sociales
Perfekte konkurrencemarkeder	Strategisk konkurrence
Auktionær som markedsmediator	Casino som markedsmediator
Økonom som social ingeniør	Økonom som social teoretiker
Politisk konservativ: kapitalisme er grundlæggende udgangspunkt	Politisk progressiv: Kapitalismekritik

4. Neoklassisk økonomi er død – længe leve neoklassisk økonomi!

I den økonomiske doktrinhistorie kan man finde omfattende debatter om faseinddeling af forskellige teories dominansperioder. Uden at gå nærmere ind i denne problematik kan der sikkert skabes enighed om følgende overordnede opdeling: præ-klassisk (fysiokratisk og merkantilistisk teori), klassisk, neoklassisk og moderne teori. En optrævling af det neoklassiske doktrins rødder viser, at fødslen sker med den marginalistiske revolution i 1870'erne. Og selv om denne nyopståede neoklassiske skole med sin marginale nytteteori således opstår som fugl Phoenix på asken af den klassiske økonomiske tænkning (Ricardo, Smith og Marx) og i særdeleshed i et opgør med arbejdsværdilæren er den ikke alene, men udkæmper i Europa en intellektuel kamp med den tyske historiske skole inden I. Verdenskrig. Allerede i 1890'erne fortrænges interessen for den tyske institutionelle skole dog så småt. Debatten mellem Menger og Schmoller illustrerer ikke blot forskellen på den rene markedsorienterede, neoklassiske teori og den empiriske, reguleringsorienterede, institutionelle retning, men også forskellen mellem teoretisering i henholdsvis lukkede og åbne systemer. Interessen for den markedsorienterede model styrkes samtidig af den tyske stats stigende interesse for de internationale markeder. Efter verdenskrigen bliver den tyske skole helt marginaliseret.

Til gengæld fortsatte den økonomiske debat i mellemkrigsstiden i et ret pluralistisk miljø i Amerika, hvor den amerikanske institutionelle skole med baggrund i Veblen førte en ligeværdig debat med den neoklassiske skole.

1930'erne er af Shackle blevet benævnt "The Years of High Theory" og selvfølgelig ikke uden grund. Ikke mindst i det engelske økonommiljø voksede kritikken af neoklassisk teori og Keynes' udviklede i et meget dynamisk forskermiljø i Cambridge, som tidligere omtalt, sin monetære produktionsteori, som i udgaven i General Theory er udtryk for teoretisering i et åbent og meget fleksibelt teorisystem. Efterfølgende blev der gjort en del forsøg på at indfortolke Keynes' resultater i mere lukkede teorisystemer. En ganske særlig Hicksfortolkning af Keynes' General Theory (1936) skulle vise sig i en Walras'k IS-LM ligevægtsfortolkning at blive meget kendt og interessant for en generalisering af den neoklassiske økonomi. Og tiden efter II. Verdenskrig blev meget gunstig for den nye neoklassiske syntese. Denne syntese rummede fortsat den traditionelle mikroteori, men blev suppleret med makroøkonomiske overvejelser, hvor en diskretionær finanspolitisk manipulation altid kunne sikre fuld ressourceudnyttelse. "Fine tuning" blev på denne måde et nyt og interessant kommunikationsfelt mellem økonomer og politikere i efterkrigsstidens forholdsvis lange og stabile vækstperiode frem til begyndelsen af 1970'ernes første alvorlige kriseår.

Fusfeld (2000, s. 172) giver følgende karakteristik af denne udvikling: "The mainstream economics of the past two hundred years provided an ideological justification of contemporary capitalism and the materialism of modern society. It tells us that existing

economic institutions work well, their benefits are distributed equitable – rewards go to those who produce and create, in proportion to their contribution to the whole – and society moves forward to an even brighter future. It is exactly what those who hold wealth and power want to hear”.

Den neoklassiske økonomi kan dog opdeles i to varianter, som begge operer i lukkede teoretiske systemer, nemlig henholdsvis Samuelsons neoklassiske syntese og Friedmans monetaristiske variant. Førstenævnte repræsenterer den liberale reformistiske fløj, som netop beskrevet mener, at statslige aktiviteter i form af penge- og finanspolitik kan supplere de økonomiske processer på det private marked, når der optræder svigt. Den monetaristiske variant er den konservative, markedsfundamentalistiske fløj, der kun yder en bestemt variant af pengepolitik i form af pengemængdestyring en samfundsmæssig mening – og ellers leverer en blind tro på de frie markedskræfter.

Hvor den neoklassiske syntese havde bred opslutninger i 1950’erne og 1960’erne fik den monetaristiske variant mere plads i 1970’erne i det politisk konservative miljø både i USA og i England med sin forudsigelse af stigende inflationsproblemer og faldende tro på statslig regulering.

Et nyt økonomisk fænomen holdt i 1970’erne sit indtog og blev benævnt stagflationsfænomenet. Dette gav særlige problemer for den såkaldte Phillipskurve, som ikke længere kunne levere stabile og pålidelige resultater med forudsigelse af inflationsudviklingen. Ligeledes begyndte der for alvor, med baggrund i Keynes at dukke post-keynesianske alternativer op til den neoklassiske vækstmodel – ligesom der allerede i en del år havde været en heftig fejde, benævnt kapitalkontroversen. Samtidig fik Keynes oprindelige anvendelse af begreber om usikkerhed, forventninger og historisk tid mere plads i forhold til den neoklassiske statiske ligevægtsmodel.

Både de teoretiske problemer og problemerne med at fortolke nye tendenser i den økonomiske virkelighed førte til forsøg på reformulering af den neoklassiske syntese. I 80’erne og 90’erne har især to varianter af den monetaristiske model været dominerende, men uden varigt gennemslag. Den ene er New Classical economics med sin betoning af bl.a. rationelle forventning og den økonomiske politiks ineffektivitet. Den anden er New Keynesianism, som betoner transaktionsomkostninger, asymmetrisk information og hysteresis-effekter.

Colander (2002, s. 139-140) har givet de to retninger følgende skudsmål:”Neither New Classical nor New Keynesian models were especially insightful and, in the 1990s, the theoretical focus of attention in macro shifted to growth. Practical and macro modelling was returned to the real-world practitioners, and applied macroeconomics returned to pragmatic, ad hoc modelling”. Colander erklærer fænomenet “neoklassisk økonomi” for død og døber afløseren, moderne økonomi, som:”New Millennium Economics”.

I moderne økonomi er der to retninger i det teoretiske arbejde: "One is the development of a general equilibrium theory based on evolutionary game theory, supplemented by experimental economics.... The other direction is the work of complexity theorists... Simplicity of complex systems is to be found in the study of dynamics and iterative processes, not in structural simplicity". Colander (2002, s. 141).

Med den tiltagende opspaltning af den ortodokse tilgang siden 1970'erne er der samtidig sket en udvikling af heterodoks økonomi. Der er udviklet en højere grad af selvidentifikation, der afholdes separate konference og udgives selvstændige tidsskrifter (Backhouse, 2000). Ligeledes er der en øget tilbøjelighed til organisering i egne faglige miljøer (Coats, 2001).

Den før omtalte moderne økonomi rummer et mere omfattende verdensbillede og er langt mere eklektisk end den neoklassiske økonomi. Dette er dog vel at mærke ikke ensbetydende med, at alle dele af den neoklassiske økonomi er opgivet – at erklære den neoklassiske økonomi for død vil derfor være en overdrivelse.

5. Konklusion

De økonomistuderendes fagkritik af neoklassisk økonomi er relevant og velbegrunder. Trods de konstaterede problemer er der ikke i den neoklassiske teoriverden sket noget skifte i de grundlæggende aksiomer eller den meget matematisk- og modelorienterede analysemetode. Med udgangspunkt i den kritiske realisme kan der stilles spørgsmål til styrken i den neoklassiske tænkemåde, som primært foregår i et lukket system, og hvis handlingsanvisning bliver ret verdensfjern. Det er dog ikke afgørende, da der i den sociale kontekst, i hvilken den økonomiske videnskab udspiller sig, lægges altafgørende vægt på teoriudvikling frem for empirisk forskning. Det kan dog konstateres, at visse ændringer er på vej. Videnskabsteori har vundet indpas i økonomiuddannelserne som selvstændigt fag. Den såkaldte moderne økonomi udvikler sig i flere retninger og giver grundlag for en vis pluralisme. De heterodokse alternativer er ved at blive mere velorganiserede og institutionaliserede.

Men det kræver generationer at ændre en anseelsesorganisation, som den økonomiske videnskab!

Bilag 1

Om ind-socialisering af økonomer

I en meget citeret artikel redegjorde Colander og Klamer (1987) mere systematisk for, hvilke tanker økonomistuderende på 6 top-rankede universiteter i USA havde omkring økonomi som fag, den virkelige økonomi og uddannelsen. Resultaterne af undersøgelsen giver for så vidt et første bidrag til forståelse af, hvorfor et nye studenteroprør måske ikke er så overraskende.

Den typiske kandidat var ifølge undersøgelsen en 26-årig ikke-religiøs mand fra middelklassen og først og fremmest liberal i amerikansk, politisk forstand.

På baggrund af studiet kunne Colander og Klamer konkludere: " ... that graduate economics education is succeeding in narrowing students' interests". De unge økonomer angav både manglende tid til at læse bøger fra tilstødende fagområder, såvel som muligheder for at indgå i interdisciplinære diskussioner.

Et af de mest overraskende resultater i undersøgelsen var, at "Knowledge of the economy and knowledge of economic literature do not make an economist succesful, according to graduate students". (s. 99) Tvært imod er det evnen til at kunne levere smarte problemløsninger og være excellent til matematik, der tæller og helt i den modsatte ende er dét at have et gennemgående kendskab til aktuel økonomi det mindst successkabende. Det er klart at denne type resultater får forfatterne til at undre sig over den økonomiske kandidatuddannelses natur, hvad der undervises i og hvilken socialisering, der finder sted: "There was a strong sense that economics was a game and that hard work in devising relevant models that demonstrated a deep understanding of institutions would have a lower payoff than devising models that were analytically neat; the facade, not the depth of knowledge, was important" (s. 100).

Når det gælder de studerendes syn på økonomi som videnskab var der udbredt tvivl blandt respondenterne: "A majority deny two key elements of any objective science: the distinction between positive and normative economics and agreement on fundamental issues.... The response indicates that Chicago students are most convinced of the relevance of neoclassical economics and Harward students least convinced" (s. 102) Der kunne således konstateres visse nuancer mellem de 6 universiteter, som har været inddraget i undersøgelsen. Og dette bliver endnu tydeligere, når der spørges til grundlæggende økonomiske antagelser og forskellige økonomisk politiske instrumenters effektivitet.

Det gennemgående træk var imidlertid, at de studerende især i de 2 første studieår bliver trænet i teknisk problemløsning – altså mest om formaliseret modellering og langt mindre om den virkelige verdens problemer. Selv om de studerende kom til studiet med et ønske om økonomi som virkeligheds-relevant sker der noget i løbet af studiet: "They are convinced that formal modeling is important to succes, but are not convinced that the formal models

provide deep insight into or reflect a solid understanding of the economic institutions being modeled. Believing this, they want to be trained in what the profession values” (s. 108).

Denne undersøgelse var dog ikke enestående. I slutningen af 1986 blev der i USA afholdt et symposium om den økonomiske videnskabs tilstand. Her var det en udbredt opfattelse, at det økonomi, der blev undervist i på universiteterne, var blevet skilt fra den virkelige verdens problemer. Som konsekvens af disse synspunkter nedsatte The American Economic Association en kommission, COGEE der skulle se nærmere på dette forhold:”The Commission was formed in response to what seemed like a growing chorus of complaints about the nature of economic research and training in economic departments at most universities” (Krueger m.fl., 1991, s. 1035).

Undersøgelsen, der blandt andet trak på data fra 91 økonomiske institutter, kunne konstatere, at økonomernes markedsandel af det samfundsvidenskabelige kandidatproduktion var faldende. Og ikke nok med det:”As economics has lost academic market share, it has also faced, like other declining industries, escalating complaints about the quality of its product – its core theory and how it is taught. The problems appear to be, in economists’ term, both a deterioration of human capital and a technology increasingly mismatched to its labor force and customer demands” sagde Parker (1993) i en vurdering af COGEE’s resultater.

Måske som forventet bekræfter kommissionen udgangspunktet for selve undersøgelsen:”COGEE members from their own experience shared the perception that it is an underemphasis on the “linkages” between tools, both theory and econometric, and “real world problems” that is the weakness of graduate education in economics” (Krueger m.fl., 1992, s. 1039) og anbefaler en kraftig forøgelse af de studerendes kendskab til økonomiske problemer og institutioner.

For de studerende betragtes det første studieår som afgørende for deres efterfølgende attituder og holdninger – her bliver grundlaget for ”økonom-kulturen” lagt. Og selv om de studerende ikke møder som tabula rasa bliver de altså kraftigt påvirket af kurserne i mikro- og makroteori. I undersøgelsen kritiserer mange, at den kraftige insisteren på et stadig højere matematikniveau har ført til et mere overfladisk kendskab til økonomiske processer. En lignende kritik udsættes økonometri for, idet den anklages for at blive lært som teknisk statistisk teori alene.

Samlet leder det til en klar advarsel fra COGEE:”The Commission’s fear is that graduate programs may be turning out a generation with too many idiots savants, skilled in technique but innocent of real economic issues”. (Krueger m.fl. s. 1046)

Der gives dog en mulighed for mere virkelighedsnært arbejde for de studerende:”Students who encounter a lack of realworld connectedness in the core theory courses should find it remedied in the fields” (Krueger m.fl. s. 1046). Svaret er imidlertid negativt, idet hovedparten af de studerende ikke finder, at disse specialfelter så som

arbejdsmarkedsforhold, international handel og offentlige finanser lever op til formålet. Kurserne var dog udmærkede til mere teoriindlæring.

Kommissionen anbefaler således grundlæggende, at der bruges mere energi på at applicere den herskende kerne af teori på virkeligheden, og at flere af specialfelterne dyrker den empiriske anvendelighed. Til gengæld er der ingen udtrykkelige ønsker om at inddrage konkurrerende heterodokse teoretiske positioner i undervisningen.

Sammenfattende kan det fra de to undersøgelser konstateres, at der sker en kraftig indsocialisering til faget økonomi – uden mulighed for at stifte bekendtskab med andre samfundsvidenskabelige discipliner. De studerende bliver trænet i teknisk problemløsning med matematik og økonometri som de væsentligste hjælpere. Dette har som konsekvens, at de studerende får for lidt kendskab til samfundsvidenskabelige institutioner, økonomiske processer og tvivlen der findes omkring den neoklassiske teoris anvendelighed.

Litteratur

Backhouse, Roger E. (2000): "Progress in heterodox economics" I *Journal of the History of Economic Thought*, vol. 22, no. 2

Backhouse, Roger E. (2000): "Serving two masters: Economic methodology between philosophy and practice", paper version 1, may 2000

Baiman, Ron m.fl. (ed.) (2000): "Political economy and contemporary capitalism", M.E. Sharpe, London, England

Bianchi, Ana Maria og Rubens Nunes (2002): "Paradigm and canon as different ways of reconstructing the history of economic thought", INEM-conference paper, University of Stirling

Brante, Thomas (1980): "Vetenskapens struktur och förändring", Doxa, Karlshamn

Chick, Victoria (2003): "On Open Systems", paper, CINEM-Conference, Leeds 2.-3.9.03

Cetina, K. Knorr (1982): "

Coats, A. W. (2001): "Reflections on the progress of heterodox economics" i Garrouste & Ioannides (red): *Evolution and Path Dependence in Economic Ideas*. Edward Elgar, Cheltenham, UK

Cohn, Steve (2001): "Telling other stories: heterodox critiques of supply in micro principles texts" i *Review of Radical Political Economics* 33

Colander, David (2002): "The Death of Neoclassical Economics", Middlebury College economics discussion paper no. 02-37, Middlebury, Vermont

Colander, David og Arjo Klamer (1987): "The making of an economist" I *Economic Perspectives*, vol. 1, no. 2, Fall 1987

Davis, John (1997): "The economics of scientific knowledge", HES LIST, www.eh.net

Dean, P. (1983): "The Scope and Method of Economic Science" I *The Economic Journal*, no. 93

Foldvary, Fred E. (1996): "Beyond Neoclassical Economics – heterodox approaches to economic theory", Edward Elgar, Cheltenham, UK

Fusfeld, Daniel R. (2000): "Comments on the roundtable discussion: The progress of heterodox economics" I *Journal of the History of Economic Thought*, vol. 22, no. 2

Feiner, Susan og Bruce Roberts (1995): "Using alternative paradigms to teach about race and gender: A critical thinking approach to introductory economics" I *The American Economic Review*, vol. 85, Issue 2, AEA Papers and Proceedings

Fine, Ben (2002): "Economic imperialism": a view from the periphery" I *Review of Radical Political Economics* 34

Fleetwood, Steve (2002): "Why Neoclassical Economics Explains Nothing at All", I *Post-autistic economics review*, Issues no. 17, dec. 4, 2002

Fourcade-Gourinchas, Marion (2003): "Economic Sociology and the sociology of economics" I *Economic Sociology: European Electronic Newsletter*, vol. 4, no. 2 (march 2003), se www.siswo.uva.nl

Gruchy, Allan (1984): "Neo Institutionalism, Neo-Marxism, and Neo-Keynesianism: An Evaluation" I *Journal of Economic Issues*, vol. XVIII, no. 2, june 1984

Hands, D. Wade (1997): "SSK as a resource for the history of economic thought", HES LIST, www.eh.net

Hands, D. Wade (2002): "The Sociology of scientific knowledge – some thoughts on the possibilities" I *Mirowski og Sent: Science bought and sold – essays in the economics of science*, The University of Chicago Press, London

Henderson, James P.(1996): "Whig history of economics is dead – Now what?", HES LIST, www.eh.net

Howard, M. C. og J.E. King (2001): "Where Marx was right: toward a more secure foundation for heterodox economics", I *Cambridge Journal of Economics*, 25

Johnson, Colleen (1996): "Deductive versus inductive reasoning: A closer look at economics", *Social Science Journal*, vol. 33 Issue 3

Latour og Woolgar (1986): "

Kern, William (1997): "The heterodox economics of "The most orthodox of orthodox economists": Frank H. Knight" I *American Journal of Economics and Sociology*, vol. 56, no. 3

Khalil, Elias (1995): "The Socioculturalist Agenda in Economics: Critical Remarks of Thorstein Veblen's Legacy", I *Journal of Socio-Economics*, vol. 24, no. 4

- Knudsen, Christian (1994):"Økonomisk metodologi – videnskabsteori og forklaringstyper", bind 1, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Krueger, Anne O. m.fl.(1991):"Report of the Commission on Graduate Education in Economics" i Journal of Economic Literature, Vol. XXIX, sept. 1991
- Lee, Frederic S. (. . .):"Conference of Socialist Economists and the emergence of heterodox economics in post-war Britain", CSE and heterodox economics
- Lee, Frederic S. (2002):"Post Keynesian Economics (1930-2000): An emerging heterodox economic theory of capitalism", paper, Department of Economics, University of Missouri, Kansas City, USA
- Mearman, Andrew (2003):"An Open-systems Methodology for Economics", paper, CINEM-conference, Leeds, 2.-3.9.03
- Oakley, Allen (2000):"Frontiers of Post-Keynesian and other heterodox economics: Essays in Honour of Geoff Harcourt", I History of Economics Review, 2000/31/79-90
- Parker, Richard (1993):"Can economists save economics?" I The American Prospect, vol. 4, no. 13, march 21.
- Samuels, Warren J. (1992):"Essays in the history of heterodox political economy", Macmillan, London
- Sent, Esther-Mirjam (2003):"Pleas for Pluralism", Post-autistic economics review, Issue no. 18, febr. 5, 2003
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (2002):"The Social Dimension of Scientific Knowledge", apr. 12, 2002, se plato.Stanford.edu
- Tomer, John (2001):"Economic man vs. heterodox men: the concepts of human nature in schools of economic thought", I Journal of Socio-Economics 30
- Vincent, Julien (2002):"British "Agencies of enlightenment"? Some remarks on the recent historiography of economic thought and policy", I Economic Sociology: European Electronic Newsletter, vol. 4, no. 1, nov 2002, se www.siswo.uva.nl
- Whitley, Richard (2000(1984)):"The intellectual and social organization of sciences" 2. ed. Oxford University Press
- Zafirovski, Milan og Levine, Barry (1997):"Economic sociology reformulated – the interface between economics and sociology", American Journal of Economics and Sociology, vol. 56, no. 3

